

*Добош Олена Михайлівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти,
Чеснек Маріанна Євгенівна, магістр спеціальності «Дошкільна освіта»,
Мукачівський державний університет*

РОЗВИТОК ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Проблема дитячої обдарованості викликає великий інтерес у суспільстві, адже розвиток людства і його майбутнє у значній мірі залежать від діяльності обдарованих людей. Як вітчизняні, так і зарубіжні науковці звертають значну увагу на виявлення, навчання та виховання обдарованих дітей. На науково-теоретичному та експериментальному рівні проблема обдарованості досліджувалася вченими Д. Богоявленською, Дж. Гілфордом, В. Дружиніним, О. Кульчицькою, Я. Пономарьовим, Р. Семеновою, Дж. Рензулі, Е. Торранс та ін.

Обдарованість - системна риса психіки, яка розвивається протягом життя; визначає можливість досягнень людиною винятково високих результатів в одній чи кількох видах діяльності порівняно з іншими людьми.

У сучасному тлумачному психологічному словнику В.Б. Шапара даються наступні визначення обдарованості:

Обдарованість - якісно своєрідне сполучення здібностей, що забезпечує успішність виконання діяльності. Спільна дія здібностей, що представляють повну структуру, дозволяє компенсувати недостатність одних здібностей за рахунок переважного розвитку інших.

Загальні здібності або загальні характеристики здібностей, що зумовлюють широту можливостей людини, рівень і своєрідність її діяльності.

Розумовий потенціал, або інтелект, цілісна індивідуальна характеристика пізнавальних можливостей і здібностей до навчання.

Сукупність задатків, природних даних, характеристика ступеня виразності, своєрідності природних передумов здібностей.

Талановитість; наявність внутрішніх умов для видатних досягнень у діяльності.

Багатозначність терміна вказує на багатоаспектність проблеми та цілісний підхід до сфери здібностей.

Щодо особливостей обдарованих дітей, то вони вирізняються яскравими, явними, іноді видатними досягненнями у школі чи іншому виді діяльності.

А.А. Лосева перераховує десять сфер, у яких діти можуть виділити свої таланти, а дорослі зможуть оцінити кожну з цих характеристик на основі спостережень за дитиною. На думку А.А. Лосевої саме це дозволяє виявити обдарованих дітей у десяти сферах, а саме: інтелектуальній, академічних досягнень, творчості, літературній сфері, музичній сфері, технічній, науковій, художніх досягнень, спілкуванні та лідерстві.

У дошкільному віці виявляється *спеціальна обдарованість*, ознаками якої є особливі здібності до певного виду діяльності. Як правило, їх класифікують на такі групи:

— математичні здібності (здатність до сприймання, осмислення та зберігання математичної інформації, математична спрямованість розуму — інтерес до чисел і дій з ними, прагнення до математичного пошуку);

— конструктивно-технічні здібності (технічне мислення, яскрава просторова уява, зацікавленість приладами і конструкціями, прагнення їх удосконалювати і створювати нові);

— загальні художні здібності (здатність до різних видів художньо-творчої діяльності: художнє бачення світу, оригінальність сприймання, підвищений інтерес до художньої діяльності, естетична позиція);

— музичні здібності (музично-ритмічне чуття, музична пам'ять, здатність сприймати музику як форму вираження змісту);

— літературні здібності (образність і виразність мовлення, інтерес до художнього вираження думки, емоційність, творча уява, здатність до мовного вираження душевного стану людини);

— здібності до зображувальної діяльності (здатність правильно оцінити форми, пропорції, положення предметів у просторі, світлотіньова чутливість, здатність відчувати і передавати виражальну функцію кольору, розвинута образна уява і пам'ять).

На думку вчених, для розвитку обдарованої особистості потрібні культурне оточення, опіка і заохочення, а іноді - тиск ззовні.

При оволодінні різними видами музичної діяльності, в процесі цілеспрямованого виховання й навчання у дошкільників формуються музично-слухові здібності (ладове та музично-ритмічне чуття, музично-слухові уявлення), здібності до різних видів музичної діяльності (сприймання, спів, музично-рухова діяльність, гра на музичних інструментах, драматизація) та музично-творчі здібності, які в сукупності складають структуру музичних здібностей. З'ясовано, що формування музичних здібностей з раннього віку сприяє розвитку стійкої уваги, уяви, пам'яті, активізує репродуктивне та продуктивне мислення дітей молодшого й середнього дошкільного віку, позитивно впливає на їх загальнокультурне становлення.

Мистецтво має великий вплив на розвиток дітей дошкільного віку, адже сприяє не лише на емоційні відчуття краси реального світу, а й розвиває увагу, пам'ять, уяву, поставу, позитивно впливає на внутрішній стан дитини. Чималу роль у житті, не тільки дитини, а й дорослої самостійної людини, відіграє ранній розвиток творчого потенціалу. Діти роблять власні відкриття й створюють цікавий, часом оригінальний, продукт праці. Тому батьки повинні не прогавити той момент, коли дитина прагне чогось досягти сама, хоче і має стимул займатися чи хореографією, чи музикою, чи іншою галуззю. Щоб розвивати дитину всебічно варто мати свій підхід до дітей, вміти знаходити з ними спільні теми, інколи навіть компроміси.

Дослідження вчених свідчать про те, що для музичного розвитку дитини з самого народження необхідно створювати такі умови.

Музичне середовище, в якому виховується дитина, а також музично-слухові враження раннього дитинства виступають найважливішими факторами в розвитку музичних здібностей дитини, оскільки помічено, що найбільш часто їх раннє прояв відбувається у дітей, які отримують достатньо багаті музичні враження, особливо в пренатальний період і перші роки життя.

Важливим фактором розвитку музичних здібностей виступає і інтенсивність, планомірність навчання, позначається як на музичному, так і на загальному рівні розвитку дитини.

Розглядаючи це питання, О. П. Радинова зазначає, що емоційна чуйність на музику (основа загальної музикальності і ладового почуття) може бути розвинена у всіх видах музичної діяльності, оскільки вона необхідна для осмислення музичного змісту і його вираження (у виконавській і творчій діяльності). Але найкраще вона розвивається у сприйнятті музики і в музично-ритмічних рухах, позаяк проявляється найяскравіше в ладовому відчутті (емоційний компонент слуху) і відчутті ритму (емоційна здатність).

Відчуття ладу може бути розвинене перш за все в процесі сприйняття музики (її впізнавання, визначення, чи закінчилася мелодія). Оскільки відчуття ладу проявляється і в чутливості до точності інтонації, воно може розвиватися також у співі, коли діти контролюють слухом правильність інтонації.

Музично-слухові уявлення вчені пропонують розвивати у видах діяльності, які вимагають розрізнення і відтворення мелодії по слуху: в співі, в грі на музичних інструментах.

Відчуття ритму розвивається перш за все в музично-ритмічних рухах, відповідних за

характером емоційному забарвленню музики. При цьому однією з умов, необхідних для розвитку цієї здатності, - узгодженість ритму рухів і музики.

Музичні здібності розвиваються в музичній діяльності також вправами, в процесі виконання дітьми посильних творчих завдань на твір і імпровізацію розспівок, передачу характеру музики в рухах, знаходження свого варіанту закінчення мелодій і т. д. Ступінь самостійності дітей при виконанні творчих завдань залежить від їх індивідуальних і вікових особливостей.

Виконавську здатність можна успішно розвивати, виховуючи у дитини естетичне ставлення до звучання музики, яке обумовлює і якість виконання. Вираз сприйнятого образу різними художньо-музичними засобами залежить від сприйняття і переживання їм музичних образів. Подібний результат може бути отриманий різними вправами і відповідним підбором репертуару.

Дослідниками особливо наголошується, що розвиток здібностей, в тому числі і музичних, вимагає індивідуального підходу до дітей, обліку їх схильностей, інтересів, своєрідності природних задатків (Ю. Б. Алієв, Н. А. Ветлугіна, О. П. Радинова і ін.). Це пов'язано з тим, що не у всіх процес розвитку музичних здібностей протікає однаково. Ще даються ознаки індивідуальні особливості дитини, і її попередня музична підготовка, і умови життя в родині.

При цьому необхідна педагогічна і людська підтримка кожної дитини. Тому завжди, незалежно від результату, дуже важливо заохочувати дитину, дарувати йому віру у власні сили, оскільки це дуже сильно впливає на успішність його музичного розвитку і життя в цілому, забезпечуючи мотивацію успіху.

Отже, проблема обдарованості набуває особливо актуального звучання вже в дошкільному віці. У період дошкільня закладається основа для подальшого розвитку особистості, фундамент для знань, формується підґрунтя для інтенсивного інтелектуального розвитку. Батьки і вихователі повинні відігравати важливу роль у становленні дитини: бути навчальними партнерами і готовими весь час обмінюватися з дитиною знаннями, думками, судженнями. Обдаровані діти повинні мати можливість максимально розкрити свої здібності і одержати всебічну підтримку від компетентних вихователів і батьків.

Список використаних джерел:

1. Лосева А.А. Психологическая характеристика одаренности : Учебное пособие для вузов. – М. : Академический проект, 2004. – 176 с.
2. Радонова О.П. Музыкальное воспитание дошкольников : ученик /под. ред. О.П. Радынова, А. И. Катинене, М. Л.Палавандишвили – М. : Академия, 2000. – 236 с.
3. Шапар В.Б. Сучасний тлумачний психологічний словник, - Х. : Прапор, - 2005. - С.290.

УДК 37.017.4

*Егрешій Брігітта Дьизивна,
магістр спеціальності «Початкова освіта»,
Мукачівський державний університет*

ІСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ГРОМАДЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ

У період становлення України як демократичної держави, відродження духовності суспільства проблема громадянського виховання підрастаючого покоління набуває особливої актуальності. Для України як поліетнічної держави громадянське виховання покликане сприяти формуванню її соборності, яка є серцевиною української національної ідеї. Саме на ґрунті демократичних цінностей, що мають лежати в основі громадянського виховання, можливе об'єднання різних етносів і регіонів України з метою розбудови й удосконалення суверенної, демократичної держави, громадянського суспільства.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>